

TAX INVENTORY DEFTERS ON GEORGIAN TERRITORIES PRESERVED IN THE
PRESIDENCY OF THE REPUBLIC OF TURKEY DIRECTORATE OF STATE ARCHIVES
OTTOMAN ARCHIVE

სტამბოლის საპრეზიდენტო საარქივო სამმართველოს ოსმალურ არქივში დაცული
საგადასახადო აღწერის დავთრები ქართული ტერიტორიების შესახებ

MIRIAN MAKHARADZE

Doctor of History, Associate Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University,
Tbilisi, Nutsubirze 3, 1, apart 12, F 31. 0183, Georgia
(+995) 599943993 mirian.makharadze@tsu.ge
<https://orcid.org/0000-0003-1931-0570>

ZAZA SHASHIKADZE

Doctor of History, Associate Professor of Shota Rustaveli Batumi State University
Batumi, chavchavadze av. 21. F 1. 6010, Georgia
(+995) 577999767 zaza.shashikadze@bsu.edu.ge
<https://orcid.org/0000-0002-5406-557X>

Abstract

In the archives of the Republic of Turkey are preserved many "Defters" of tax descriptions, which include historical Georgian territories. The originals of some of the documents are kept in the archives of the Ankara Land and Cadastre Division, although their copies, among others, are collected in the Presidency of the Republic of Turkey Directorate of State Archives Ottoman Archive.

Based on the analysis of the documents, it can be seen that the first census of these areas was conducted in 1573/74. Among them is the "Extensive Defter of Gurjistan Vilayet", which includes the territories of historic southern Georgia - Artaan, Tao, Artanuji and the upper part of the Ligani Valley. The document was attached to the front of the Gurjistan Vilayet extensive "kanun-namah". The same date belongs to the issuance of Small Defters of Timars in the Sanjaks of Small Artaan and Kars, which are part of Gurjistan Province, and in the Sanjaks of Zvare, Chrdili, Khojevan and Kars, in the Sanjaks of Verishan, Doshkaia, Oltis, and Germuchek Nahiyes.

In the fund of Defters compiled for tax purposes, the "Extensive Defter of Upper Adjara Liva" is preserved in 558 fonts, which covers the whole gorge of the river Acharistskali.

The short Defter of the issuance of Khases, Zeamets and Timars of Kars, Artaan, Kaghizman, Gechman Livas is kept in the catalog, encrypted 627 and is dated 29 November 19, 1588. An extensive Defter of the population and their income of the Livas of Mamirvani, Small Artaan, and Kars, dated September 4, 1595 refers to the Georgian territories. There is also an extensive book of Artanuji Liv protected by 1139 ciphers, which includes Taoskari, Ishkhan and Kakhi in addition to the Artanuji valley.

One of the most interesting documents is the extensive and short Defters of Batumi Liva encrypted with 1138 and 1140 ciphers. The first is dated 1705 and the second is dated 1706. Documents include the suburbs of Batumi and the territory of Eastern Chaneti.

A brief description Defter of the Timars and leases and of Sanjaks of Kars, Zarushad, Artaan, Gechvan, and Kaghizman dates back to 1632. The same areas are included in a small Defter of 1678, encrypted by 807 ciphers.

Extensive Defters describing the population and income of Tbilisi Vilayet dated 1728, are presented separately.

The article provides detailed information about these documents and discusses how important they are for Georgian (and not only) historiography.

Keywords: Georgia, Ottoman, Defter, Archive

მირიან მახარაძე

ისტორიის დოქტორი. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, თბილისი, ნუცუბიძის შშკ/რ. 1კვ. მე-12 კორ. ბ.31 0183, საქართველო (+995) 599943993 mirian.makharadze@tsu.ge <https://orcid.org/0000-0003-1931-0570>

ზაზა შაშიკაძე

ისტორიის დოქტორი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი ბათუმი, ჭავჭავაძის გამ. 21. ბ. 1, 6010 საქართველო (+995) 577999767 zaza.shashikadze@bsu.edu.ge <https://orcid.org/0000-0002-5406-557X>

აბსტრაქტი

თურქეთის რესპუბლიკის არქივებში, მრავალი, სხვადასხვა ტიპის დოკუმენტებთან ერთად, დაცულია საგადასახადო მიზნით შედგენილი აღწერის „დავთრები“, რომელიც მოიცავს ისტორიულ ქართულ ტერიტორიებს. ზოგიერთი დოკუმენტის დედანი ინახება ანკარის მიწისა და კადასტრის სამმართველოს არქივში, თუმცა მათი ასლებიც, სხვებთან ერთად, თავმოყრილია სტამბოლის საპრეზიდენტო საარქივო სამმართველოს ოსმალურ არქივში.

დოკუმენტების ანალიზის საფუძველზე ჩანს, რომ პირველი აღწერა აღნიშნულ ტერიტორიებზე ჩატარდა 1573/74 წელს. მათ შორისაა „გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი“, რომელიც მოიცავს ისტორიულ სამხრეთ საქართველოს ტერიტორიებს - არტანს, ტაოს, არტანუჯს და ლიგანის ხეობის ზედა ნაწილს. დოკუმენტს წინ დართული აქვს გურჯისტანის ვილაიეთის ვრცელი „კანუნ-ნამე“. ამავე თარიღს ეკუთვნის „გურჯისტანის ვილაიეთში“ შემავალი მცირე არტანისა და ყარსის სადროშოებში და მცირე არტანში შემავალი ზვარეს, ჩრდილის, ხოჯევანის და ყარსის სადროშოებში შემავალი ვერიშანის, დოშკაიას, ოლთისის, გერმუჩევის ნაჰიეებში თიმართა გაცემის მოკლე დავთრები.

დავთრების ფონდში, 558 შიფრით დაცულია „ზემო აჭარის ლივის ვრცელი დავთარი“, რომელიც მოიცავს მდინარე აჭარისწყლის მთელ ხეობას. აქვეა „აჭარის ლივის მოკლე დავთარი“.

1588 წლით დათარიღებული ყარსის, არტანის, ქალიზმანის გეჩმანის ლივების ხასების, ზემოეთების და თიმარების გაცემის მოკლე დავთარი 627 შიფრით არის დაცული. 1595 წლითაა დათარიღებული მამირვანის, მცირე არტანისა და ყარსის ლივების მოსახლეობისა და მათი შემოსავლების აღრიცხვის ვრცელი დავთარი. აქვე გვხვდება 1139 შიფრით დაცული არტანუჯის ლივის ვრცელი დავთარი, რომელიც არტანუჯის ხეობის გარდა მოიცავს ტაოსკარს, იშხანს და კახისს.

ბათუმის შემოგარენისა და აღმოსავლეთ ჭანეთის ტერიტორიებს ეხება 1138 და 1140 შიფრით დაცული ვრცელი და მოკლე დავთრები, რომელიც შესაბამისად 1705 და 1706 წლებში არის შედგენილი.

1632 წლით არის დათარიღებული ყარსის, ზარუშადის, არტანის, გეჩვანის და ქალიზმანის სანჯაყების თიმარებისა და იჯარების აღმრიცხველი მოკლე დავთარი. ამავე ტერიტორიებს ეხება 807 შიფრით დაცული, 1678 წლის მცირე დავთარი.

ცალ-ცალკე არის წარმოდგენილი 1728 წლით დათარიღებული თბილისის ვილაიეთის მოსახლეობისა და შემოსავლების აღწერის ვრცელი დავთრები.

სტატიაში ვრცლად არის წარმოდგენილი ინფორმაცია მოცემული დოკუმენტების შესახებ და საუბარია თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ისინი ქართული (და არა მარტო) ისტორიოგრაფიისათვის.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, ოსმალეთი, დავთარი, არქივი.

Introduction

The Ottoman Empire was a military-feudal state, where the military-Leninist system operated until the XIX century. This system meant the transfer of land to the feudal lords under certain conditions. One of the most important conditions was the withdrawal of the appropriate number of soldiers during the war, which made the owner of the land a military person. That is why the description of the country was of great importance in the country, which was mainly related to the wars of conquest and the taxation of the conquered territories. Taxes were one of the main sources of income for the Ottoman state. For this purpose, "Defters" were compiled in the Ottoman Empire, which described this or that area, all the villages or settlements within it, its population, lands or pastures suitable for cultivation. The conditions of land ownership (Timar, Zeamet, Khasi ...), taxes levied on the population, etc. were defined.

The administrative organization of the Ottoman Empire also necessitated the compilation of "Defters". Most of the Ottoman officials, both civilian and military, did not receive their salaries from the central budget. Such a category was allowed to be reimbursed for the performance of official duties

from the taxes paid by the local population [Abuladze, Svanidze, 1979: 29]. The Ottoman tax census Defters contain rich and in many ways interesting information for the study of the socio-economic, political, cultural relations of the Ottoman Empire in general and the provinces within it, and many other issues. The information contained in them is credible. The local socio-economic situation had to be taken into account when compiling the Defters, after which they were described in order to bring this area into a certain system. The Defters contain extensive information about the prices available at the time of writing. The amount of taxes given in it and the income of the village or settlement were calculated according to the prices of that time [Öztürk, 1991: 92].

Methods:

The presented article is based on the census Defters kept in the Istanbul Ottoman Archives of the Turkish Presidential Archive Department, which were compiled for the purpose of collecting taxes in the Georgian regions conquered by the Ottomans. The research methodology is entirely defined on the basis of source studies and historical researches.

Results:

The article discusses the books of the Ottoman census Defters, compiled in the XVI-XVIII centuries, in the Georgian territories conquered by the Ottomans. General data about them are presented in the paper: purpose of compilation, reliability of documents and their importance in terms of historical information. The date and geographical area of a separate document are defined. In-depth analysis of a separate document provides detailed information on the demographic, ethnic, religious, social, economic, political, administrative, local relations, tax system of a Georgian region in the given period (Which separately allows us to draw a number of interesting conclusions, including the attitude of the Ottoman government towards this or that region) and others.

Discussion

Immediately after studying the situation in the newly conquered territory, the taxes and the tax system that suited the province were established. According to the tax laws, the issue of control, division and verification of this or that territory was carried out once every three years [Altundağ, 1947: 191]. Turkish historian I. H. Uzunçarsılı notes that the financially or economically compiled Defters are the most orderly, correct and accurate control documents in the Ottoman Empire [Uzunçarsılı, 1978:6].

The principle of compiling a Defter of all descriptions is absolutely identical. They were developed by an Ottoman officer present at the spot, according to a decree of the imperial government. Until the second half of the 16th century, census Defters were compiled for individual Sanjaks, and later for the whole province or state [Uzunçarsılı, 1978: 397]. Most of the extensive Defters are preceded by the laws of a given province, which regulate social relations, taxation, or other rules. In the Ottoman Empire, like all documents of a fiscal nature, the Defters were written in the most difficult handwriting of the Siyakat. Deciphering this kind of handwriting is associated with great difficulties. This script was used in the Ottoman financial institutions and was read only by specialists. This was because an unauthorized person could not look into the financial affairs. [Uzunçarsılı, 1954: 70].

Extensive Defters describing the people are an interesting source, as are the demographic-statistical monuments of this or that region. They even describe villages that have been abandoned for

various reasons, and even those where only two or three households survive. Based on the names of the heads of households (names, father's names, sometimes profession) and the list of individual types of taxes, it is possible to determine their ethnic or religious composition. Academician Sergi Jikia notes that such materials are of great importance "not only in terms of the study of onomastics", but also in terms of the "national composition of the population of that time" [Джикия, 1940: 483-484]. The documents are interesting from the point of view of anthropology as well. The lists of household heads are followed by the total number of taxes levied for each village. After all, the types of taxes with the appropriate amount are listed. Based on the analysis of the Defters, the economic picture in this or that region is clearly drawn.

The geographical points are presented consistently and exhaustively in the Defters. Extensive Defters in this regard are unique monuments for the study of historical geography. In addition to the historical, these types of monuments are of great value from a philological point of view. The monument, written in Turkish for a certain period, contains very important and characteristic linguistic material for the study of Turkish at that time. In the case of the Georgian regions, the monument is also of some importance for the study of Turkish-Georgian linguistic relations.

The tradition of processing this type of books in Georgia has been established for a long time. At the moment, several similar documents compiled at different times and in different Georgian territories have been translated into Georgian. The first to be published scientifically is the "Great Defter of Gurjistan" dated 1595, a Turkish text, translation, research and commentary, published in three volumes by Sergi Jikia [Jikia, 1947; Jikia, 1951; Jikia, 1958]. With its publication, a kind of tradition of studying "Defters" in a similar way was established in Georgian Turkology. This document covers the territory of Samtskhe and Javakheti - the territories of present-day Borjomi, Akhaltsikhe, Adigeni, Aspindza, Akhalkalaki and Bogdanovli, as well as the Artaani and Oltis "Okrugs" of the former Kars region, (Artaan, Palakacio, Kola and Tao - the upper part of the river Chorokhi) [Jikia, 1947: VIII]. It should also be noted that it is not from the Turkish archives, but is kept in Georgia.

In the archives of the Republic of Turkey are preserved many "Defters" of tax descriptions, which include historical Georgian territories. The documents are mainly collected in the Presidency of the Republic of Turkey Directorate of State Archives Ottoman Archive (former Council of Ministers). A significant portion of the originals of the Defters are also kept in Ankara, in the archives of the Main Department of Land and Cadastre, although their digital photographs (copies) have recently been transferred to Istanbul, to the above-mentioned archives, where they are more accessible.

In the grant competition of "Georgian Cultural Heritage Abroad" announced by Shota Rustaveli National Science Foundation in 2018, our project won (members of the project team: Mirian Makharadze, Zaza Shashikadze, Alkazar Kashia, Khatuna Baindurashvili, Nino Surmava), the main purpose of which was to find and summarize documents about Georgia preserved in the Presidency of the Republic of Turkey Directorate of State Archives Ottoman Archive. Along with many other foundations, the project team also described and summarized the funds of Defters - Tapu Tahrir defteri (TT.d), which contains descriptions of Georgia and its historic regions, among others. Below, I will briefly provide information about some of them.

Chronologically, one of the first is the "Great Defter of Gurjistan Vilayet" dated 1573/74 (with Hijra calendar - 981). The catalog indicates 29 Zilhije¹ of 981 AH, which falls on 21 April 1574 in the Gregorian calendar. Archive code of the Defter is 525 [BOA, TT.d 525], size 43.5X17 cm., number of

¹ Below we will see that a similar month and number - 29 Zilhije - is fixed in the date of all documents, which indicates that it is conditional. However, the years of their compilation must be precise.

pages: 361, including 45 pages are blank. The blank pages were intended for further records. The document covers the territories of historic southern Georgia, namely Oltis, Artaan, Tortum, Upper Ligan and Artanuji. A large "Kanun-name" of Gurjistan Vilayet is attached to the Defter. The translation of this document was prefaced by Nodar Shengelia in 2016 [Shengelia, 2016].

The number of such Defters belongs to the exact same date - a short Defter of issuance of Timars in the Minor Artaan and Kars Sanjaks (flags) of Gurjistan Vilayet compiled on 29 Zilhije of 981 AH (April 21, 1574). The document is protected by 527 ciphers [BOA TT.d, 527].

Exactly on the same date (29 Zilhije of 981 AH) is compiled a short Defter of the issuance of Timars in the Nahiyes of Verishan, Doshkaia, Oltis and Germuchek included in the Sanjaks (Livas) of Zvari, Chrdili, Khojevan and Kars in Minor Artaan, which is preserved in the archives with 529 encryption [BOA TT.d, 529].

In the fund of Defters compiled for tax purposes, the "Extensive Defter of Upper Adjara Liva" is preserved in 558 fonts, which covers the whole gorge of the river Acharistskali [BOA TT.d, 558]. The document in the archival catalog is also dated April 21, 1574, although the specific date does not appear in the document.

The analogue of the Defter (with small additional entries) is kept in the archives of the Ankara Main Department of Land and Cadastre encrypted with 272 cipher [Shashikadze, Makharadze, 2011: 9]. "Extensive and Short Defters of Adjara Liva", Ottoman text, translation, research, comments and photos were published by Zaza Shashikadze and Mirian Makharadze [Shashikadze, Makharadze, 2011: 9].

The short (Ijmal) Defter of the issuance of Khases, Zeamets and Timars of Kars, Artaan, Kaghizman, Gechman Livas [BOA TT.d, 627] is kept in the catalog, encrypted 627 and is dated 29 Zilhije of 996 (November 19, 1588).

An extensive Defter of the population and their income of the Livas of Mamirvani, Small Artaan, and Kars, dated Zilhije 29, 1003 (September 4, 1595) [BOA TT.d, 69], refers to the Georgian territories.

One of the most interesting documents is the extensive and short Defters of Batumi Liva encrypted with 1138 and 1140 ciphers. The first is dated 1705 and the second is dated 1706. Documents include the suburbs of Batumi and the territory of Eastern Chaneti [BOA TT.d, 1130; BOA TT.d, 1140]. The originals of these documents are kept in the archives of the Main Department of Land and Cadastre of Ankara. There are only photocopies of them in Istanbul.

Here is the registration Defter of the Zaimas and Timariots (landowners) of Damascus, Birejik, Trabzon, Batumi, and Kastamonu, who took part in the Tabriz expedition, dated 29 Zilhije, 1019 (March 14, 1611) [BOA TT.d, 754].

The registration Defter of the Kars and Small Artaan Sanjaks, dated February 22, 1678 [BOA TT.d, 807], is encrypted as 807.

A brief description Defter of the Timars and leases and of Sanjaks of Kars, Zarushad, Artaan, Gechvan, and Kaghizman dates back to 1632 [BOA TT.d, 710].

An extensive Defter describing the population and income of Tbilisi Vilayet dated 1728 [BOA TT.d, 897] and the first volume of the extensive Defter of the census of population and income, Nahiyes, borders and Vaqufs descriptions of the city of Tbilisi and Gori Livas in the city of Tbilisi Vilayet [BOA TT.d, 900] is separately presented. "The Great Defter of Tbilisi Vilayet of 1728" - Ottoman text with Georgian translation, introduction and facsimiles was prepared for publication by Sergi Jikia and Nodar Shengelia, which was published in two volumes [Jikia, Shengelia, 2009, I; Jikia, Shengelia, 2009, II]; In

the case of Tbilisi, the Ottomans only made a population census, but were unable to exercise their rule. Any taxable object is scrupulously recorded in the collective household census.

The Defter of registering the of issuance of Timars issued by the Emir of the Emirs of Arzrum and the Commanders of Tbilisi and Georgia, Mehmed, Behram, Ibrahim, Mehmed Emin and the former Grand Vizier Ahmed Pasha in Arzrum Liva is preserved in the Presidency of the Republic of Turkey Directorate of State Archives Ottoman Archive, encrypted 953 and is dated Zilhije 29, 1229 (December 12, 1814) [BOA TT.d, 953].

The extensive Defter of Artanuji Liva, encrypted 1139, must have been dated with 1595 year. In addition to the Artanuji Valley, the document includes Taoskari, Ishkhani, and Kakhisi [BOA TT.d, 1139]. Its original is kept in the archives of the Main Department of Land and Cadastre of Ankara. The source was translated into Georgian and published in 2017 by Zaza Shashikadze [Shashikadze, 2017].

This is a basic list of documents compiled for household tax purposes, some of which, as mentioned above, have been translated and published and some of which are still being processed. We hope that similar documents will appear in the archives, especially in the background of the restoration-processing and cataloging of hitherto unknown manuscripts. Periodically new documents appear in the archives, including about Georgia.

„This research [grant number HE_911] has been supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia (SRNSFG)“

დამოწმებული წყაროები და ლიტერატურა

- BOA TT.d, 69. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 69
- BOA, TT.d, 525. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 525
- BOA TTd, 527 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 527
- BOA TT.d, 529 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 529
- BOA TT.d, 558 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 558
- BOA TT.d, 627 Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 627
- BOA TT.d, 710 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 710
- BOA TT.d, 754. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 754
- BOA TT.d, 807. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 807
- BOA TT.d, 897. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 897

- BOA TT.d, 900. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 900
- BOA TT.d, 1138. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 1138
- BOA TT.d, 1140. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 1140
- აბულაძე, სვანიძე. (1979). ჩილდირის ვილაიეთის ჯაზა დავთარი 1694-1732, თურქული ტექსტი ქართული თარგმანით გამოსაცემად მოამზადა ცისანა აბულაძემ, გამოკვლევა დაურთო მიხეილ სვანიძემ, თბილისი, მეცნიერება.
- შაშიკაძე, მახარაძე. (2011). აჭარის ლივის ვრცელი და მოკლე დავთრები, ოსმალური ტექსტი, თარგმანი, გამოკვლევა კომენტარები გამოსაცემად მოამზადეს, ზაზა შაშიკაძემ და მირიან მახარაძემ, თბილისი, ჰოროსი XXI.
- შაშიკაძე ზ.. (2017). არტანუჯი ოსმალეთის იმპერიაში (XVI-XVII). თბილისი, Tbilili. Orient-ი
- შენგელია ნ. (2016) 1574 წლის გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, ოსმალური ტექსტი ქართული თარგმანით, შესავლით, შენიშვნებითა და ფაქსიმილეებით გამოსაცემად მოამზადა ნოდარ შენგელიამ, თბილისი, Orient-ი
- ჯიქია ს.. (1941). გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, თურქული ტექსტი გამოსცა, თარგმანი, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო სერგი ჯიქიამ, წიგნი 1, თბილისი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია.
- ჯიქია ს.. (1947). გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, თურქული ტექსტი გამოსცა, თარგმანი, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო სერგი ჯიქიამ, წიგნი 2, თბილისი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია.
- ჯიქია ს.. (1958). გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, თურქული ტექსტი გამოსცა, თარგმანი, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო სერგი ჯიქიამ, წიგნი 3, თბილისი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია.
- ჯიქია ს. შენგელია ნ. (2009). 1728 წლის თბილისის ვილაიეთის დიდი დავთარი, ოსმალური ტექსტი ქართული თარგმანით, შესავლით, შენიშვნებითა და ფაქსიმილეებით გამოსაცემად მოამზადა სერგი ჯიქიამ და ნოდარ შენგელიამ, ტ. 1, თბილისი, ჰოროსი XXI,
- ჯიქია ს. შენგელია ნ. (20100). 1728 წლის თბილისის ვილაიეთის დიდი დავთარი, ოსმალური ტექსტი ქართული თარგმანით, შესავლით, შენიშვნებითა და ფაქსიმილეებით გამოსაცემად მოამზადა სერგი ჯიქიამ და ნოდარ შენგელიამ, ტ. 2, თბილისი, ჰოროსი XXI,
- Джикия, 1940 – Джикия С., Турецкая Рукопись Музея „Грузии Пространный реестр грузинского вилайета“, ssrk mecnier ebata akademiis saqartvelos filialis moambe t omi I, 6. tbilisi
- Altundağ, 1947:191 – Altundağ Şinasi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Vergi Sistemi Hakkında Kısa bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Dil ve TCFD, cilt 5, sayı 2, Ankara.
- Öztürk, 1991 – Öztürk Mustafa, Osmanlı Dönemi Fiyat Politikası ve Fiyatların Tahlili, TTK Belleten, cilt LV, sayı 212, nisan 1991, Ankara.
- Uzunçarşılı, 1954 – Osmanlı Tarihi c.III. k. II, dil ve tarik yüksek kurumu, Ankara
- Uzunçarşılı, 1978 – Uzunçarşılı İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti Maliyesinin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti İç Hazinesi, TTK Belleten, cilt XLII, sayı 165, Ocak 1978, Ankara.

REFERENCES

- BOA TT.d, 69. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 69
- BOA, TT.d, 525. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 525
- BOA TTd, 527 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 527
- BOA TT.d, 529 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 529
- BOA TT.d, 558 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 558
- BOA TT.d, 627 Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 627
- BOA TT.d, 710 . Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 710
- BOA TT.d, 754. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 754
- BOA TT.d, 807. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 807
- BOA TT.d, 897. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 897
- BOA TT.d, 900. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 900
- BOA TT.d, 1138. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 1138
- BOA TT.d, 1140. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı arşivi (BOA), Tapu Tahrir defteri 1140
- Abuladze Ts. Svanidze M. (1979). childiris vilayetis jaba davt 'ari 1694-1732, [Short (Ijmal) Defter of Cildir Vilayet 1694-1732] Ottoman Text, Georgian Translation by Tsisana Abuladze, research By Mikheil Svanidze, Tbilisi: Mecniereba.
- shashik'adze Z. Makharadze M. (2011). Adcharis livis vrtseli da mok'le davtrebi. {The large and short defters os Adjara livas} The Ottoman Text with the underling Georgian translation, research, extensive introduction and facsimiles was prepared for publication by Zaza Shashikadze and Mirian Makharadze, Tbilisi. Horosi XXI.
- shashik'adze z. (2017). art 'anudji osmaletis imperiashi (XVI-XVII). [Artanuj in the Ottoman Empire (XVI-XVII) Tbilili, Orient.
- shengelia n. (2016) 1574 tslis gurdjist 'anis vilaietis didi davtari [The 1574 Great Defter of Gurcistan Vilayet] The Georgian translation of the text in the Ottoman Turkish with an introduction, notes and facsimiles was prepared for publication by Prof. Nodar Shengelia, Tbilisi, Orient
- djikia s. (1941). gurjist 'anis vlilaietis didi davtari [The Great Defter of Gurcistan Vilayet], The Ottoman Text with the underling Georgian translation, research, extensive introduction and facsimiles was prepared for publication by Sergi Djikia, v. 1, Tbilisi, Georgian Academy of Science.

- djikia s. (1947). gurjist 'anis vllaietis didi davtari. [The Great Defter of Gurcistan Vilayet], The Ottoman Text with the underling Georgian translation, research, extensive introduction and facsimiles was prepared for publication by Sergi Djikia, v. 2, Tbilisi, Georgian Academy of Science.
- djikia s. (1958). gurjist 'anis vllaietis didi davtari. [The Great Defter of Gurcistan Vilayet], The Ottoman Text with the underling Georgian translation, research, extensive introduction and facsimiles was prepared for publication by Sergi Djikia, v. 3, Tbilisi, Georgian Academy of Science.
- djiqia s. shengelia n. (2009). 1728 tslis tbilisis vilaietis didi davtari. [The 1728 Great Defter of Tbilisi Vilayet] The Georgian translation of the text in the Ottoman Turkish with an introduction, notes and facsimiles was prepared for publication by Prof. Sergi Djikia and Prof. Nodar Shengelia, V. I. Tbilisi, Horosi XXI
- djiqia s. shengelia n. (2010). 1728 tslis tbilisis vilaietis didi davtari. [The 1728 Great Defter of Tbilisi Vilayet] The Georgian translation of the text in the Ottoman Turkish with an introduction, notes and facsimiles was prepared for publication by Prof. Sergi Djikia and Prof. Nodar Shengelia, V. 2. Tbilisi, Horosi XXI
- Джикия, 1940 – Джикия С., Турецкая Рукопись Музея „Грузии Пространный реестр грузинского вилайета“, ssrk mecnierbata akademiis saqartvelos filialis moambe t'omi I, 6. tbilisi
- Altundağ, 1947:191 – Altundağ Şinasi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Vergi Sistemi Hakkında Kısa bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Dil ve TCFD, cilt 5, sayı 2, Ankara.
- Öztürk, 1991 – Öztürk Mustafa, Osmanlı Dönemi Fiyat Politikası ve Fiyatların Tahlili, TTK Belleten, cilt LV, sayı 212, nisan 1991, Ankara.
- Uzunçarşılı, 1954 – Osmanlı Tarihi c.III. k. II, dil ve tarik yüksek kurumu, Ankara
- Uzunçarşılı, 1978 – Uzunçarşılı İsmail Hakki, Osmanlı Devleti Maliyesinin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti İç Hazinesi, TTK Belleten, cilt XLII, sayı 165, Ocak 1978, Ankara.